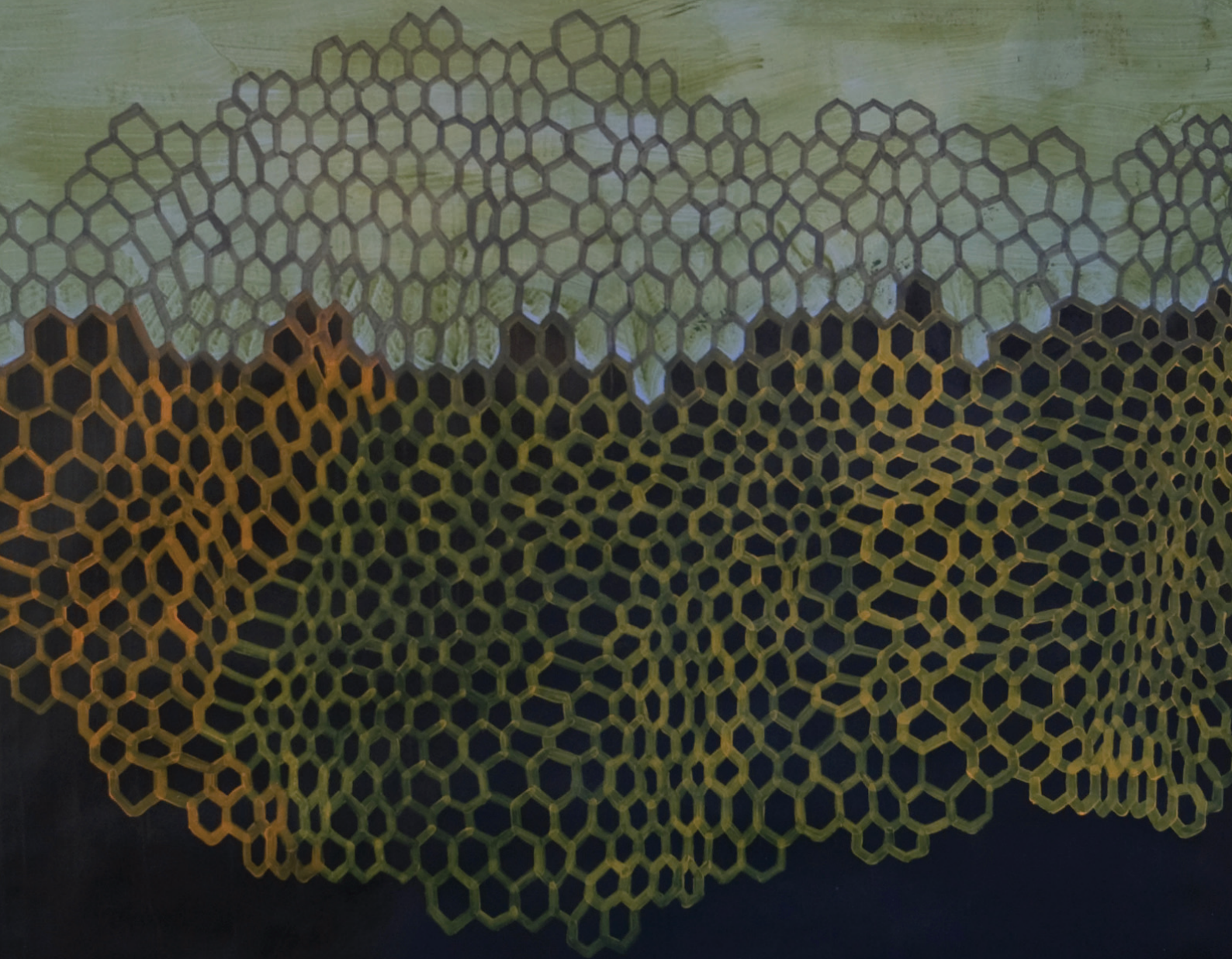

KUVA AJATTELUSSA

Heikki Olavi Lappalainen

Kuva ajattelussa

Pohdintoja taiteen tekemisestä ja kokemisesta

Lahden ammattikorkeakoulu
Muotoilu- ja taideinstituutti
Kuvataide
Opinnäytetyön kirjallinen osuus
Heikki Olavi Lappalainen
Toukokuu 2011

Sisällysluettelo

I	Johdanto	4
II	Ajattelun kuvallisuudesta, mielikuvamaailmasta ja populaarikulttuurista	6
	<i>Kuva ajattelussa</i>	6
	<i>Mielikuvamaailma ja populaarikulttuuri</i>	7
III	Opinnäytetyönäyttely	9
	<i>Mustasta nousevat kuvat</i>	9
	<i>Teippauksen idea</i>	10
	<i>Liikkuvan kuvan avaus</i>	11
IV	Taiteen katsominen ja kokeminen	13
	<i>Hermeneutiikasta ja fenomenologiasta</i>	13
V	Päätelmä	16
	Kirjallisuusluettelo	17
	Teoskuvat	18

I Johdanto

Jo pitkään minua ovat askarruttaneet henkilökohtaiset kysymykset taiteen tekemisestä ja sen suhteesta itseeni ja ympäröivään maailmaan. Mitä haluan taiteilani sanoa ja mihin haluan maailmassa kiinnittää huomiota? Millainen maailma ja oma suhteeni siihen oikeastaan on? Nämä ovat ikuisuuskyymyksiä, joihin tuskin on helppo löytää vastauksia.

Opinnäytetyönäyttelyä tehdessäni nämä pohdinnot muovautuivat ajatuksiksi alitajunnasta tai mielen tiedostamattomasta ja puolittietoisesta tasosta, ajattelusta ja ajattelun kuvallisuudesta. Pystymmekö sanallistamaan kaikki ajatuksemme ja havaintomme vai säilyttävätkö ne kuvallisuudessaan jotain sellaista, joka ei taitu sanoiksi ja joka ei siksi pääse ulos sanallisessa, vaan kuvallisessa muodossa? Halusin pohtia tätä mielen ja ajattelun tasoa, jossa ajatukset eivät ole sanallisia, vaan kuvallisia – siis mielikuvia.

Päätin toteuttaa maalaussarjan, jossa pohtisin näitä aiheita. Työskentelyprosessin aikana mukaan tulivat myös pohdinnot mielikuvamaailmasta ja sen vaikutuksesta taiteelliseen työskentelyyn. Omien teosteni taustalla on usein vaikutteita populaarikulttuurista ja virtuaalitodellisuuksien sekä urbaanin ympäristön estetiikasta. Viime kädessä taiteilija kuvia tehdessään ammentaa omasta mielikuvamaailmastaan, joka koostuu kaikesta havaitusta, koetusta, ajattelusta ja kuvitellusta. Omasta mielestäni on kiinnostavaa miettiä miten taiteilijana käytän tätä mielikuvamaailmaa ja mitkä asiat sen muodostumiseen vaikuttavat.

Ajattelun kuvallisuudesta, mielikuvamaailmasta ja populaarikulttuurista -luvussa kirjoitan ensin ajattelun kuvallisuudesta, minkä jälkeen kirjoitan mielikuvamaailmasta ja populaarikulttuurin vaikutuksesta siihen. Seuraavassa luvussa kerron opinnäytetyönäyttelystäni. Ensiksi käyn läpi maalausteni taustalla vaikuttaneita ajatuksia ja niiden syntyyn johtanutta prosessia, sekä omaa näkemystäni näyttelyn maalauksista. Seuraavaksi kerron yhdestä yksittäisestä maalauksesta hieman enemmän, koska se eroavan tekniikkansa vuoksi nousi minulle itselleni tärkeäksi osaksi näyttelyä. Kolmanneksi kerron näyttelyssäni esillä olleesta videoteoksesta ja sen maailmasta, joka luotaa samoja asioita kuin maalauksenikin, mutta hieman eri lähtökohdista.

Neljännessä luvussa, *Taiteen katsominen ja kokeminen*, käyn läpi yleisempää pohdintaa taiteen suhteesta katsojaan. Kirjoitan hermeneutiikasta ja fenomenologiasta, jotka ovat estetiikan näkökulmasta keskeisimmät filosofian alat. Käyn läpi muutamien filosofien ajatuksia taiteesta ja sen katsomisesta. Lopuksi yritän tehdä päätelmän esseessä käsittelemistäni aiheista ja koetan saada edes jonkinlaisia vastauksia kysymyksiini.

II Ajattelun kuvallisuudesta, mielikuvamaailmasta ja populaarikulttuurista

Mielemme toimii paljon mielikuvien varassa. Kuvat eivät ole niin täsmällisiä kuin sanat tai ainakin ne voivat tuntua häilyvämmiltä mielessämme. Joka tapauksessa alitajuntamme tai tiedostamattomamme on täynnä kuvia, joista esimerkiksi unet muodostuvat. Ne ovat ajattelun taustalla kuitenkin hereillä ollessammekin. Tähän mielikuvamaailmaan kertyvät kaikki ne kuvat, joita mielemme tuottaa havainnoista ja ajatuksista. Koska havainnolla on luultavasti suuri merkitys mielikuvastomme kokoajana, on myös viihteellä ja populaarikulttuurilla meihin suuri vaikutus, koska me kulutamme sitä jatkuvasti.

Kuva ajattelussa

Oman havaintoni mukaan ajattelun tasot, jotka ovat lähempänä tiedostamatonta – voisi sanoa vaikkapa puolittietoiset – ovat enemmän kuvallisia kuin sanallisia. Mielestäni ajatuksemme toimivat kuvien varassa ennen kuin ne muotoutuvat sanallisiksi tietoiseen mieleemme. Kaikki ajatukset eivät myöskään nouse kuvavirrasta sanoiksi, vaan jatkavat matkaansa ja poistuvat tietoisuudestamme. En tiedä kokevatko kaikki näin, mutta ainakin itse olen havainnut mieleni toimivan tähän tapaan.

Joka tapauksessa on mielenkiintoista, kun tähän mielen kuvalliseen tasoon alkaa kiinnittää huomiota. Kaikki minkä havaitsemme ja ajattelemme tulee osaksi tiedostamattoman kuvavirtaa, josta mielle yhtymien kautta nousee kuvia jatkuvasti lähemmäs tietoisuutta mieltämme. Puhuessamme tuosta kuvavirrasta valikoituu mielikuvia, jotka tietoisessa mielessämme muuttuvat sanoiksi. Kuitenkaan kaikkia kuvia mielemme ei pysty sanallistamaan, vaan ne jäävät ikään kuin hahmotelmiksi.

Juuri sanojen puuttuminen tekee näistä kuvista mielenkiintoisia. Kun näitä kuvia ei pyrikään sanallistamaan – tai joissakin tapauksessa ei pysty – vaan käyttää niitä sellaisenaan, on kyse mielestäni jostain, jota voisi kutsua intuitioksi tai tunnepohjaiseksi ajatteluksi. Jos näitä kuvia pyrkii siirtämään ulkoiseen maailmaan, esimerkiksi maalaukseen, tulee niistä automaattisesti viestinnän väline, mutta sellaisen viestinnän, joka ei nojaa sanoihin. Ne välittävät jotain, jota emme

välttämättä edes ymmärrä siinä mielessä, että osaisimme sitä *sanoa*. Kuitenkin ne välittyvät meille jollakin tasolla. Mielestäni kyse on juuri siitä tiedostamattomasta tai puolittietoisestä tasosta. Kuvataiteessa tämä on mielestäni keskeistä. Siksi kai kuvataiteilijoita on olemassakin; jos kaiken pystyisi kertomaan sanoin, silloin olisi vain kirjailijoita.

Mielenkiintoisen huomion on esittänyt myös ranskalainen filosofi **Maurice Merleau-Ponty** (1908–1961), joka on puhunut ruumiillisuudesta ja havainnosta. Hänen mukaansa kaikki minkä havaitsemme on jo jäsentynyttä. Toisin sanoen havainnot ovat aina välittömästi ja analysoimatta merkityksellisiä, sillä tietoisuutemme on havaintotietoisuutta. Silloin kun havainto saavuttaa tietoisien tai puolittietoisten mieleemme, se on jo kulkenut mielen tiedostamattoman kautta ja suodattanut kaikkien merkitysten ja aiempien havaintojen läpi.

Mielikuvamaailma ja populaarikulttuuri

Populaarikulttuuri ja viihde vaikuttavat mielikuvamaailmaamme nykyään ehkä enemmän kuin mikään muu. Mielikuvia tulee joka suunnasta. Televisio, lehdet, internet, radio, katumainokset, näyteikkunat – missä tahansa olemmekin, me todennäköisesti törmäämme jonkinlaiseen mainokseen, monesti vielä useampaankin yhtä aikaa. Suhtaudumme niihin joko kiinnostuneesti, välinpitämättömästi, kriittisesti tai sitten emme edes huomaa niitä. Joka tapauksessa ne vaikuttavat mielikuvamaailmaamme. Jokainen kuva ja havainto jää omaan lokeroonsa mieleemme, vaikka se ei sieltä enää ulos tulisikaan. Jotkin niistä muistamme, joitakin emme, joitakin käytämme tarkoituksella, jotkin tulevat mieleen, vaikka emme haluaisikaan.

Slovenialainen filosofi **Slavoj Žižek** (s. 1949) on puhunut siitä, miten nykyajan media pommittaa meitä jatkuvalla kuvavirralla, vaatimuksilla valita, mutta samalla vie meiltä radikaalisti kaiken tiedon siitä, mitä haluamme. Se osoittaa sainsa täysin mukautuvalle subjektille, jolle täytyy jatkuvasti kertoa, mitä hän haluaa, jolloin valinnan tarjoaminen luo tarpeen valinnan kohteelle. Tämä valinnan taakka korvaa lopulta todellisen valinnanmahdollisuuden *mukavalinnalla*. Vaikka tuosta kaupallisesta kuvapommituksesta olisikin tietoinen, ei sen kaikkia vaikutuksia omaan mielikuvastoon ja ajatteluun voi välttää. Myös siksi on mielenkiintoista hyödyntää joitakin populaarikulttuurin kuvastoja taiteen tekemisessä.

Omaan työskentelyyni on vaikuttanut paljon virtuaalitodellisuus, toisin sanoen elokuvat ja etenkin videopelit, koska ne ovat olleet eniten käyttämäni viihde-
muoto. Teoksissani esiintyy usein viitteitä siitä kuvastosta, joka on rakentunut
lapsuus- ja teinivuosieni aikana pelatuista peleistä ja katsotuista elokuvista. Di-
gitaalisuus ja etenkin Nintendo -sukupolven tuntema pikseliestetiikka ovat mie-
lestäni jo sinänsä mielenkiintoisia ja monet esimerkiksi videopelisiin liittyvät
kuvastot ovat kiinnostavia, kun niitä lähtee tulkitsemaan uudelleen ja käyttä-
mään niiden estetiikkaa muissa yhteyksissä.

Äärimmilleen vietyinä virtuaalitodellisuus voi korvata todellisuuden, koska se
on kiinnostavampi ja houkuttelevampi – ainakin, jos sen käyttäjä on tarpeeksi
vieraantunut *todellisesta* todellisuudesta. Žižekin mukaan täydellinen virtuaa-
litodellisuus merkitsee kaiken aistikokemuksen radikaalia pelkistymistä mini-
maaliseen, digitaaliseen nollien ja ykkösten sarjaan, joka toisaalta synnyttää si-
muloidun kokemuksen todellisuudesta, jonka taipumuksena on tulla erottumat-
tomaksi aidosta todellisuudesta, minkä ansiosta itse toden todellisuuden käsite
on vaarassa hävitä. Virtuaalitodellisuus on siis samalla myös kaikkein radikaa-
lein muoto kuvien viettelevästä voimasta. Itse videopelejä nuoruuteni pelannee-
na nörttinä tämä on helppo allekirjoittaa.

III Opinnäytetyönäyttely

Kuvataidetta tehdessäni olen aina luottanut intuitioon, sillä mielestäni taiteen kohdalla katsomiskokemus on käsitteellisen tarkastelun lisäksi yhtäläillä intuitiivinen; kärjistäen ajateltuna katsoja katsoo objektia, kuvaa, jossa ei ole sanoja. Tai vaikka olisikin, ne ovat siinä eri tavalla kuin vaikkapa kirjassa: jo pelkästään niiden läsnäololla on jokin sisällöllinen merkitys ja katsomisen pääpaino on edelleen teoksen kokonaisuudessa, ei sanoissa. Katsomiskokemus koostuu monista tiedostamattomista, puolitetöistä ja tietoisista havainnoista, joista mieli tuottaa tulkintoja, ajatuksia, kokemuksia ja tunteita.

Mustasta nousevat kuvat

Aloittaessani opinnäytetyönäyttelyni tekoa minulla oli ajatus kookkaista mustataustaisista paperille tehdyistä maalauksista. Musta tausta kuvasti minulle alusta asti jotain tiedostamatonta ja tuntematonta, josta kuvat heijastuvat näkyviin, ikään kuin jostain sellaisesta paikasta, johon meillä ei ole pääsyä. Kuvat nousevat mustan tyhjyydestä ilman selityksiä, samaan tapaan kuin kuvat nousevat tiedostamattomasta mielestäkin ilman sanoja.

Alkuperäisenä ajatuksena minulla oli täyttää galleriatila suurilla, mustataustaisilla, paperille tehdyillä maalauksilla, jotka olisi ripustettu lähes viereen, katosta lattiaan. Ajattelun kuvallisiin tasoihin liittyvien teemojen lisäksi pohdin katsomiskokemuksen fyysisyyttä näyttelytilassa. Halusin tuoda esiin sen, että teokset ovat katsojan kanssa samalla tavalla fyysisiä olioita näyttelytilassa, eivätkä vain seinäpinnalla kaksiulotteisina kuvina. Tätä pyrin korostamaan maalauksen materiaalilla: suurikokoisilla paperipohjilla, jotka kurittomasti pyrkivät ulos seinäpinnasta kipristelemällä ja kupruilemalla, kuin yrittäen tavoitella katsojaa huoneen keskeltä.

Tällaisen uhkaavan tunnelman luominen jäi kuitenkin toissijaiseksi työskentelyprosessin aikana. Tärkeämmäksi teemaksi nousi tiedostamattomasta mielestä nousevat kuvat ja kuvien tulkinta abstraktilla tasolla. Kuitenkin paperin valinta materiaaliksi oli keskeisessä roolissa siinä, että halusin edelleen säilyttää myös teosten fyysistä olemusta korostavan näkökulman. Paperi mielletään usein halvaksi ja luonnosteluun tai *piirusteluun* sopivaksi materiaaliksi, toisin kuin pe-

rintainen pohjustettu kangas tai nykyään yhä useammin käytetyt erilaiset puu-, muovi- ja metallipinnat. Minua kiehtoi paperissa juuri sen herkkyyks ja se, että siihen jää maalausprosessissa paljon enemmän jälkiä – tahroja, repeytymiä, taitoksia ja reikiä – kuin tavanomaisempiin maalaus pohjiin. Tällä tavoin sain näyttelyyni juuri sellaista haluamaani *punk*-asennetta, joka ei välitä teosten pyhydestä tai koskemattomuudesta. Ripustuksessa korostin tätä seikkaa vielä kiinnittämällä maalaukset seinään niiteillä paperin reunoista, jättäen samalla muutamia alareunoja kokonaan kiinnittämättä, jolloin ne käpristelevät seinästä ulos.

Maalausten aiheet olen poiminut omasta mielikuvastostani. Luonnostelin kuvia pitkälti intuitiota käyttäen, en siis minkään käsitteellisten lähtökohtien pohjalta. Osa maalauksista on abstrakteja, osassa on figuureja. Kaikki teokset ovat sisällöltään abstrakteja, mutta niissä maalauksissa, joissa ei ole esittäviä figuureja, olen pyrkinyt ilmentämään juuri sellaisia ajatuksia, jotka eivät ole vielä muotoutuneet sanallisiksi. Ne ovat ikään kuin maalauksia tuntemuksista. Esittävämmät maalaukset taas ilmentävät jotain hyvin selkeää, kuten Neitsyt Mariaa tai astronauttia, mutta kuitenkin ilman selitystä, jolloin kuvan sisältö ja viesti – sen käyttämä kieli – jää abstraktiksi.

Teippauksen idea

Eräissä maalauksista olen käyttänyt mustan pohjamaalin lisäksi pelkkää maalinteippiä, jolla rajaamalla tein eräänlaista ääri viivapiirustusta. Teippasin haluamieni ääri viivojen ulkoreunat niin, että rajaamani figuurit jäivät mustaksi. Figuurien ympärillä oleva teippi luo läpinäkyvyydellään valöörivaihteluita, mikä saa figuurien ääri viivat ikään kuin hehkumaan. Tämä teippimaalaus nousi yhdeksi tärkeimmistä näyttelyn maalauksista. Se luo kontrastia kokonaisuuteen. Kuva esittää niin sanottua tikku-ukkopiirustusta, jollaisia minulla oli tapana tehdä lapsena. Siinä on yksinkertaisin viivoin rajattu poikkileikkaus kerrostalomaisesta rakennuksesta, jonka eri kerroksissa on figuureita erilaisissa toiminnallisissa kohtaauksissa. Rakennus on täynnä mielikuvituksellisia ansoja ja tapahtumia: jonkin oven takana odottaa vihainen koira, jossain on lattialuukun alla lihaa syövä lonkerohirviö, muualla heitellään kranaatteja tai ammutaan konekivääreillä. Myös päähän putoavat painot ja tappajarobotit ovat mukana. Aiheet ovat paluuta mielikuvastoni juurille, lapsuuteni poikamaisiin piirroksiin.

Teipillä piirtämisessä on jotain hyvin kiehtovaa. Se on kiinnostavaa sekä käsitteellisesti että visuaalisesti. Myöskään teipillä tehtyjä kuvia ei näe kovinkaan usein – vaikka tässä kohdassa haluan sanoa, että omasta mielestäni *uuden* tekniikan, materiaalin, tekotavan, prosessin tai muun sisällöllisen aspektin löytämisen ei pitäisi olla taiteen tekemisen itseisarvo.

Käsitteellisellä tasolla on kiehtovaa jo se, että maalauksessa ei ole lainkaan maalia pohjaväriin lisäksi. Siinä on vain musta tausta, jossa kuitenkin näemme selviä figuureja ja tapahtumia. Etenkin maalarinteipin – jota kyseisessä maalauksessakin olen käyttänyt – käyttötarkoituksena on nimenomaan rajata jotain: jättää näkyväksi vain se mikä maalataan. Tässä teoksessa näkyväksi on jätetty vain osa taustaa, mutta peittävä ja taustaa suojaava teippi muodostaakin ääriviivat ikään kuin ulkoa päin, ilman maalia.

Liikkuvan kuvan avaus

Näyttelyyni sisältyi myös videoteos. Liikkuvan kuvan tekemisessä minua kiinnostavat monet asiat, mutta tässä teoksessa pääpaino oli tajunnanvirtamaisissa kuvissa, aikaa, muistia ja todellisuutta häilyttävässä tunnelmassa sekä videokuvan digitaalisessa kierrättämisessä. Kierrättämisellä tarkoitan sitä, että kuvaa on tallennettu esimerkiksi tietokoneen näytöltä jo kuvatuista digikuvista ja videoleikkeistä uudelleen, tai että tiedostoa on tallennettu useaan kertaan eri formaatteihin, jolloin kuva pakkaantuu moneen kertaan. Olen käyttänyt myös kännykän videokameralla kuvattua materiaalia.

Teoksen kuvia siivittää koneellinen, suriseva häiriön kaltainen äänimaisema. Liikkuvan kuvan tekemisessä minulle on lähes yhtä tärkeää äänimaailman tekeminen. Kyseisen teoksen äänimaailmaa voisi luonnehtia hypnoottiseksi tai toisaalta häiritseväksi surinaksi. Video itsessään koostuu kuvista ja lyhyistä liikkuvan kuvan kuvan pätkistä, joita yhdistää digitaalisen häiriön ja huonolaatuisuuden lisäksi välähdyksenomaisuus ja tajunnanvirtamaisuus. Kuvissa toistuu erilaisia maisemia ja elementtejä urbaanista ympäristöstä, mutta joukossa on myös sellaisia kuvia, jotka jäävät lähes abstrakteiksi, koska niissä esiintyviä objekteja ei pysty tunnistamaan esimerkiksi niiden rajauksen tai kuvakulman vuoksi. Myös kuvien huono laatu tekee niistä vaikeasti tunnistettavia.

Yhdessä kuvavirta ja äänimaailma luovat digitaalisen häiriön ja hypnoottisen liukuvan havainnon kaltaisen kokonaisuuden, joka käsittelee samoja asioita, joita käsittelen maalauksissani: mielen kuvallisen tason pohdiskelua kuvan keinoin. Myös nyky-yhteiskunnan urbanisoitumista ja mielen pirstaleisuutta käsittelevät teemat ovat teoksen keskiössä.

IV Taiteen katsominen ja kokeminen

Taiteen katsominen ja kokeminen ovat moniselitteisiä asioita, joita voi olla vaikea määritellä tai edes käsittää. Monet katsovat taidetta edelleen modernismin tai jopa klassisen taiteen näkövinkkelistä, minkä vuoksi nykytaide ei välttämättä aukea heille. Nykytaiteessa taiteilijat eivät pyri samaan kuin 50 tai 100 vuotta sitten. Maailma on muuttunut ja taide sen mukana.

Taiteen katsomista ja kokemista tarkasteltaessa keskeisinä tieteellisinä lähestymistapoina ovat estetiikka ja taiteen filosofia, joista on puhuttu filosofiassa jo antiikista lähtien. Nykyinen keskustelu estetiikasta ja taiteen filosofiasta pohjautuu pitkälti 1900-luvun filosofien kirjoituksiin, ja se on parhaimmillaan juuri sitä keskustelua, joka korreloi myös nykytaiteen kanssa, ei vain taidehistorian.

Hermeneutiikasta ja fenomenologiasta

Hermeneutiikka on tieteenfilosofinen suuntaus, joka painottaa inhimillistä ymmärrystä tekstien, musiikin, kuvataiteen, historian tai yhteiskunnan merkitysten tulkinnassa. Fenomenologia taas on oppi ilmiöistä, eli se tutkii todellisuuden ilmenemistä ihmiselle hänen kokemusmaailmassaan. Se on filosofian tutkimussuuntaus ja oppi, joka pyrkii tutkimaan tietoisuuden rakenteita havaintokokemuksessa. Nämä kaksi filosofian suuntausta ovat keskeiset puhuttaessa estetiikasta ja taiteen filosofiasta.

1800-luvun loppupuolella saksalaisfilosofi **Martin Heidegger** (1889–1976) toi fenomenologian mukaan keskusteluun estetiikasta. Hän käsitteli sitä, *miten* taideteos on. Taideteos on jotain aistittavaa ja havaittavaa, mutta myös jotain muuta, jotain henkistä, ideaalia ja ajateltavaa. Heideggerin kanssa samoilla linjoilla on myös toinen saksalainen filosofi, **Hans-Georg Gadamer** (1900–2002). He ovat sanoneet, että teos ei ole objekti, vaan *avaus*, jonka ulkopuolella emme koskaan ole: olemme osa avausta tai tapahtumaa. Mutta samalla, kun taiteessa tulee jotain näkyväksi tai kohdattavaksi, se myös vetäytyy teokseen.

Mielestäni tämän voi ajatella tarkoittavan juuri sitä, että taideteos on kärjistään sanottuna *kuva*. Siitä puuttuvat sanat, joihin järki voisi tarttua. Sen vuoksi jokin aina pakenee sanallisen järjen ulottumattomiin. Taideteoksen oleminen on

siis ennemminkin tapahtumista kuin kohteena olemista. Me kohtaamme teoksessa jotain, jota emme voi tavoittaa millään muulla tavalla. Jotain, jonka aiheuttama kokemus muuttaa meitä; meihin jää jotakin, kun kuljemme tuon kokemuksen läpi.

Hermeneutiikassa on käytetty saksan kielen sanaa *Spiel*, joka tarkoittaa peliä tai leikkiä, mutta myös näytelmää. Siitä on puhuttu tapahtumana, jonka pohja on pelin tai leikin dynamiikassa. Tällöin pelaaminen tai leikkiminen synnyttää esityksen, rajautuneen tapahtuman. Teoksen olemisen tavan voi siis sanoa olevan mahdollisuutta esittäytyä. Teoksen identiteetti muodostuu vasta toistossa, siinä miten teos tapahtuu tai toistuu. Teoksessa myös sekä sen vastaanottaja, että tekijä kuuluvat tapahtumaan, teokseen.

Muita estetiikan ajattelijoita, jotka ovat puhuneet hermeneutiikasta, on esimerkiksi saksalaisfilosofi **Theodor Adorno** (1903–1969), joka esitti ajatuksen esteettisestä teoriasta. Esteettinen teoria tarkoittaa sitä, että taideteokset eivät ole yksiselitteisiä ja että arvoituksellisuus on taiteen olennainen piirre. Esteettinen kohde ei ole hermeneuttinen, eli ymmärtämisen kohde – tai ei ainakaan *sanallisen* ymmärtämisen – vaan sen kohdalla tehtävänä on käsittää teoksen käsittämättömyys: teoksen arvoituksellisuutta pitää oppia ajattelemaan. Toisin sanoen *käsittää taideteos, on saada esiin sen arvoituksellisuus*.

Taiteen henkinen sisältö tulee esiin vain sen materiaalisuudessa. Siinä muoto seurailee aineellisia impulsseja. Toisin sanoen teosta ei ole ilman materiaalia, jossa se toteutuu. Näin taiteessa on aina jännite henkisen ja materian välillä. Taide avaa meitä kohti sellaista, jota emme pysty henkisesti koskettamaan. Tämän voisi ajatella tarkoittavan, että emme pysty *sanallisen järjen tasolla* koskettamaan. Taiteen arvoituksellisuus ei kuitenkaan ole irrationaalisuutta, vaan siihen kuuluu rationaalisuus, joka on itsessään arvoituksellista, sillä teokselle on ominaista se, että se sanoo jotakin ja samalla kätkee sen. Tätä taiteen arvoituksellisuutta ei voi ratkaista, mutta arvoituksen rakenne voidaan purkaa. Kriittinen työ taiteen parissa ei etsi merkitystä arvoituksen takaa, vaan sen arvoituksen itsensä merkityksen selvittämistä. Näin kriitikki artikuloi arvoitusta. Tämä on yksi tapa sanallistaa taidetta syvällisesti – tai pikemminkin tapa *puhua* taiteesta.

Merleau-Pontyn mukaan taiteet keskeyttävät itsestäänselvän suhtautumisen maailmaan. *Reduktio* tässä tapauksessa tarkoittaa keskeytystä tai murtumaa maailman itsestäänselvyteen. Avausta jonnekin, jota ei ole vielä merkityksel-

listetty – maailmaan syntymänsä tilassa. Taiteen merkitys on maailman itses-
täänselvyyden ja valmiin merkityksellisyyden keskeytyksessä, paluussa alkupe-
räisen maailman kohtaamiseen. Toisin sanoen maailman kohtaamisessa ilman
sanoja tai ne kiertäen.

V Päätelmä

Opinnäytetyönäyttelyni oli osa tätä pohdintaa, joka on jatkunut taideopintojeni alusta asti, tai ehkä jo sitä ennenkin, ja joka jatkuu varmasti niin kauan kuin teen kuvia. Se on pohdintaa taiteen tekemisestä, sen suhteesta itseeni ja ympäröivään maailmaan. Luulen, että taustalla on tarve määritellä se mitä tekee, oma paikkansa ja suhteensa ympäristöön.

Koko opinnäytetyöni – sekä näyttelyn että kirjallisen osan – teemaksi muodostui ajattelun kuvallisuus. Se, että kaikkea ei voi sanallistaa. Näyttelyn teokset käsittelevät tätä aihetta, ja esseeni pureutui siihen sanallis-käsitteellisellä tasolla. Näyttelyn mustataustaiset maalaukset ovat ikään kuin tiedostamattomasta nousevia kuvia. Videoteos kertoo tarinaa mielen pirstaleisuudesta ja todellisuuden häilyvyydestä.

Populaarikulttuurin vaikutukset mielikuvamaailmaamme ja sitä kautta taiteen tekemiseemme – kuin myös muihin toimintoihimme – on hyvin mielenkiintoinen aihe, jota olen esseessäni pyrkinyt tarkastelemaan. Viihteistä itseäni lähimpänä ovat videopeli-, virtuaali- ja internetmaailmat. Sen vuoksi käytän näiden maailmojen estetiikkaa taiteessani ja sen vuoksi olen niistä myös kiinnostunut muuten kuin pelkästään niitä käyttämällä.

Tarkastelen mielelläni omaan työskentelyyni vaikuttavia ilmiöitä, kuin myös omaan itseeni vaikuttavia. Myös ympäröivässä maailmassa minua kiehtovat ilmiöt ja vaikuttimet asioiden taustalla. Kokonaisuuksien ja asioiden suhteiden hahmottaminen on kiinnostavaa, mutta kaikenlaisiin johtopäätöksiin pitää aina muistaa suhtautua kriittisesti. Haluan ymmärtää maailmaa, vaikka en ole ollenkaan varma onko se ylipäättään mahdollista. Taiteen tekemisen koen olevan paras tapa yrittää jäsentää ja ilmaista ajatuksiaan.

Kirjallisuusluettelo

Luoto, Miika 2002. *Heidegger ja taiteen arvoitus*. Helsinki: Tutkijaliitto.

Merleau-Ponty, Maurice 2006. *Silmä ja mieli*. Suomennos Kimmo Pasanen, 1964. Helsinki: Taide.

Merleau-Ponty, Maurice 2008. *The world of perception*. Käännös Oliver Davis, 1948. Abingdon: Routledge.

Tontti, Jarkko (toim.) 2005. *Tulkinnasta toiseen*. Esseitä hermeneutiikasta. Tampere: Vastapaino.

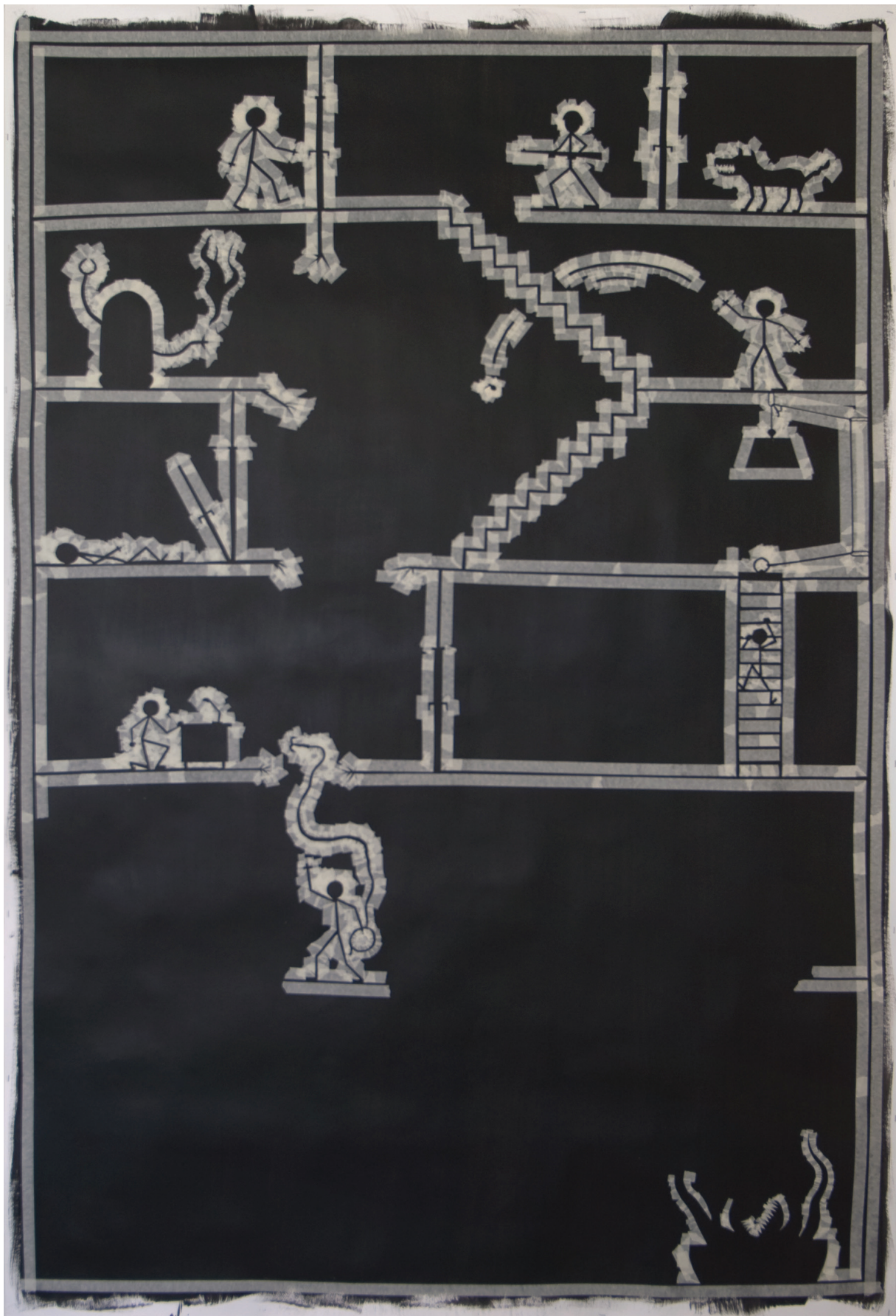
Žižek, Slavoj 2009. *Pehmeä vallankumous*. Psykoanalyysi, taide, politiikka. Suomennos Janne Porttikivi & Elia Lennes, 2009. Helsinki: Gaudeamus.

Maalaus #1
2011
Akryyli paperille
120 x 180 cm

Maalaus #2
2011
Akryyli paperille
150 x 200 cm

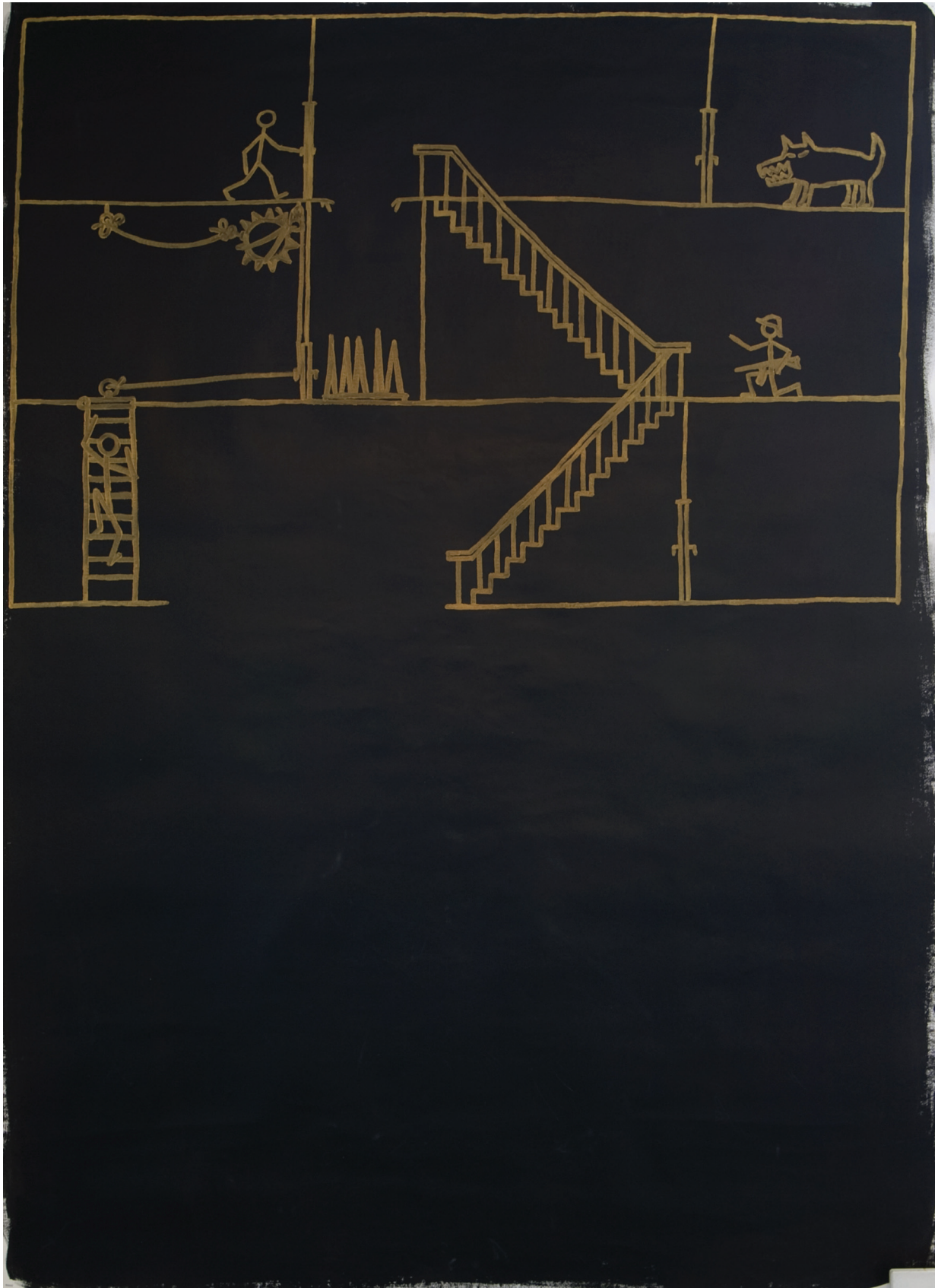

Maalaus #3

2011

Akryyli ja maalarinteippi paperille

150 x 225 cm

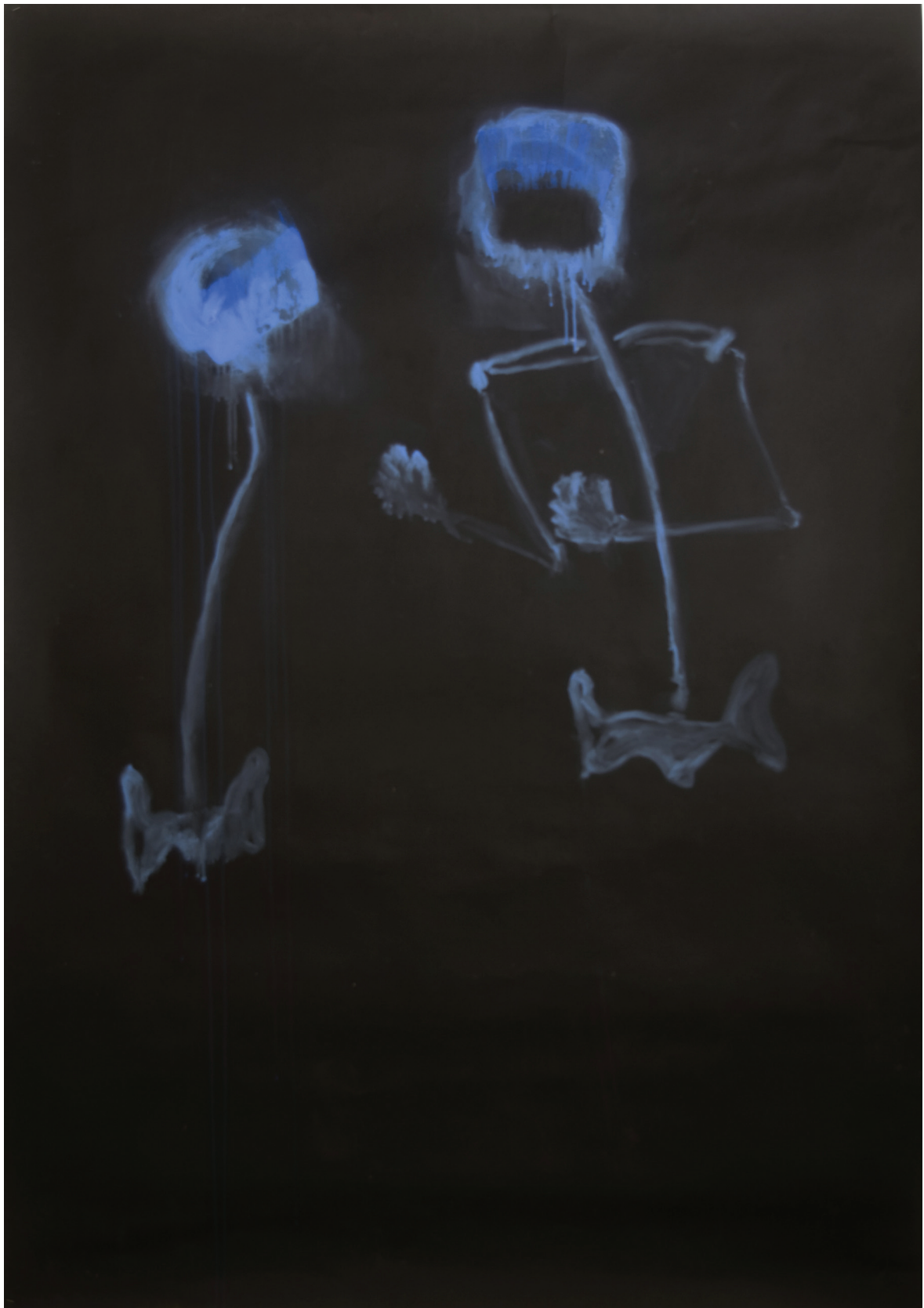

Maalaus #4

2010

Akryyli ja öljy paperille

150 x 200 cm

Maalaus #5
2010
Akryyli paperille
130 x 185 cm

Maalaus #6
2011
Akryyli paperille
150 x 200 cm